

Н.М. Федоренко, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

О.Г. Марушева, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

ОСВІТНІ ПОСЛУГИ: ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ

В епоху значних перетворень, які відбуваються в усіх сферах життєдіяльності людства, існує потреба внесення змін в сформовані раніше моделі економічної поведінки. Індустріальна економіка ресурсного типу в даний час змінюється інформаційною, інноваційною. Особливої актуальності сьогодні набуває проблема переосмислення найважливіших механізмів функціонування науково-освітньої галузі як базового ресурсу розвитку країни, основного джерела формування кадрового, науково-технічного та культурного потенціалу суспільства. Це призвело до зміни мети системи освіти: від формування навичок, умінь і знань в області передових технологій, освіта поступово переходить до формування компетентності особистості та створенню нових знань в інноваційних галузях науки і техніки.

Особливе місце в переліку послуг, що надаються і споживаються глобальною та національними економіками, займають освітні послуги, що визначають роль і місце людини в суспільстві. Різноманіття визначень освітніх послуг можна звести:

- до суми знань чи обсягу інформації, які передаються індивіду;
- до виду і результату праці / діяльності, спрямованих на отримання освіти;
- до економічної категорії, що виражає «складні економічні відносини в галузі освіти» тощо.

Велика кількість дефініцій вимагає виділення основних особливостей освітніх послуг. Аналіз основних особливостей освітніх послуг показав, що освітні послуги:

1. Володіють властивостями громадського та приватного благ.
2. Мають спільні для всіх послуг характеристики:
 - невідчутність (нематеріальність) – зумовлена неможливістю її демонстрації, відсутністю відчутних характеристик послуги до моменту її отримання. Відносним матеріальним втіленням освітньої послуги можна вважати ліцензію, документи про акредитацію, сертифікати, дипломи про освіту, навчально-методичні матеріали, інформаційні матеріали про методи, форми та умови надання послуг;
 - невіддільність від джерела полягає у неможливості відділити послугу (процес передавання знань) від джерела знань – викладача. Але, з іншого боку – коли викладач написав підручник або посібник,

він сам частково відділив себе як джерело знань від процесу отримання послуги студентом. Також характерною особливістю невіддільності освітньої послуги є присутність та участь у процесі її надання інших споживачів;

– мінливість освітньої послуги зумовлена її здатністю до істотних змін залежно від того, хто, коли, як і де її надає. Важко контролювати якість освітньої послуги, оскільки неможливо чітко стандартизувати як процес, так і результат надання послуги;

– незбереженість (недовговічність) означає, що її не можна зберігати задля подальшої реалізації або використання. Для освітніх послуг ця характеристика має два аспекти. З одного боку, неможливо заготовити послуги в повному обсязі заздалегідь і складувати їх як матеріальний товар в очікуванні зростання попиту, однак навчальна інформація може бути зафіксована на матеріальних носіях і зберігатися протягом тривалого періоду часу. З іншого боку, для людини є природним забування отриманої інформації, знань, а також постійний науково-технічний розвиток веде до швидкого старіння знань. Все це робить вельми актуальним подальший супровід освітніх послуг вже в процесі трудової діяльності та вимагає безперервності освіти.

3. Володіють специфічними характеристиками: активність споживача в процесі їх отримання, державний контроль якості, залежність від двох взаємопов'язаних ринків (ринку освітніх послуг і ринку праці), наявність супутніх послуг, що додають додаткову цінність вузу, наявність відносини перетину життєвих циклів освітніх послуг, провайдера і освіти індивіда.

4. Мають високу вартість. Високі ціни на освітні послуги значною мірою пов'язані з їх унікальністю, оскільки незважаючи на застосування сучасної матеріально-технічної бази, одним з головних факторів розвитку освіти, як і раніше, залишаються розумові здібності викладачів, їхній інтелект.

До перелічених вище характеристик послуг вищої освіти необхідно також додати таку особливість, як відсутність володіння, тобто освітня послуга не є чієюсь одноосібною власністю, нею може одночасно володіти значна кількість осіб.

Виходячи з перерахованих характеристик, можна зробити висновок, що освітня послуга – це процес формування компетенцій (знань, умінь, навичок, здібностей) споживача як суб'єкта суспільно-економічних відносин з метою задоволення його потреб.